

לפרש דכשחמור בעיני בניא תלינן שגם לו הוא חמור שטועה בדין כמו שאר הבריות. אבל בלא יראה ורק משום שטבעו כך ודאי לא שייך חזקה ע"ז ולא סגי הידיעה מזמן רחוק, אלא רק באב את בנו ואיש את אשתו שהידיעה היא תמידית ומטעם זה גם שם לא אמרתי להתיר אלא לאנשים חלושים ובשעת הדחק, משום דאולי ידיעתו היא מזמן שיש לחוש שהוחלף טבעה, והכא שהידיעה ודאי אינה תמידית ויותר נוטה שאין להחשיב זה לידיעה ממש אין לסמוך ע"ז כלל אף בשעת הדחק וצריך להעמיד משגיח בחנותו. ומה שסוגר את חנותו בשבת כיון שידוע לכל שאינו שומר שבת אין זה כלום דסגירה זו ודאי היא רק כדי שיקנו ממנו שומרי תורה.

ידידו מוקירו.

משה פיינשטיין

פימן מר

בענין אם יש למנות אשה להשגחה על כשרות

פורים תש"כ

מע"כ ידידי הנכבד הרה"ג מוהר"ר ברוך אהרן פופקא שליט"א.

הנה בדבר האלמנה אשת ת"ח אשר היה משגיח על כשרות ונשארה בלא כלום ואין לה במה לפרנס את בניה היתומים ובאשר היא אשה צנועה ויראה את ה' באמת והיא גם חכמה ונבונה ובעלת אחריות אשר יש לסמוך עליה שהיא תהיה תחת בעלה להשגיח ויהיה לה מזה הפרנסה עבודה ועבור בניה ורצון כתר"ה לידע דעתי בזה. והנה מדין נאמנות הא נאמנת אשה על איסורין ועיקר הדין דע"א נאמן באיסורין ידעין מוספרה לה שנאמר באשה שנאמנת כמפורש בתוס' ריש גיטין. אבל בפסחים דף ד' ועירובין דף נ"ט איתא שרק בדרבנן כבדיקת חמץ ותחומין נאמנות ותירצו התוס' דבבדיקה דהוא טירחא יתירתא ותחומין שאין בידה לא היו נאמנות, אבל פשוט שהוא משום דהוא כעין איתחזק איסורא דכל זמן שלא ידוע בכרור שהוא בתוך התחום אסור משום דאיירי דלפי מדידה

שלא הזכיר בש"ע החלוק בין מין איסור אחד למין אחר מ"מ סובר החלוק לדינא שא"כ הוי החלוק דשבת בין בצנעא לבפרהסיא דבסעיף ז' גם לענין איסור מין אחר או שסובר גם כהפרישה ואיכא עוד חלוק, מ"מ ודאי קאי גם על החלוק המפורש בש"ע שהוא תניא כאן ולא שאיירי דזקא על מה שלא תניא ולא על התניא. ולכן אף אם נימא שבמדינה זו חמיר לבניא מאכלות אסורות מאיסור מלאכה בשבת נמי הא כיון שמחלל שבתות בפרהסיא אינו נאמן לשום דבר אף למה שסובר דהם חמורים.

ונשאר רק מצד שמכירין אותו שאינו משקר שלכן אף שאין לו נאמנות מדין נאמנות התורה אולי יש להאמינו מדין קים ליה בגויה, שחדשתי בספרי אגרות משה חיו"ד סימן נ"ד מטעם שאין זה ענין נאמנות אלא ידיעה עצמית שהוא כראיה ממש, והוכחתי זה מהא דכתובות דף פ"ה ע"י"ש, אבל ע"ז צריך ידיעה ברורה כהא דבעל שמכיר את אשתו שהוא אתה תמיד כעובדא דרבא שהאמין לבת ר"ח אשתו וכאב את בנו כעובדא דר"פ ואבא מר בנו שהם מצד הרבה דברים שראו תמיד והכירו שטבעם שלא לשקר, ולא מצד איזה פעמים שיש לתלות שהיה לו איזה טעם שלא לשקר בפעמים ההם, ואולי היה זה בכוונה כדי שיחזיקוהו לאינו משקר ויסמכו עליו, שידיעת בני העיר את האיש ההוא לאינו משקר ודאי לא שייך שידעו בידיעה ברורה כראיה ממש דאף שאמר איזה פעמים למע"כ שאינו רוצה לאכול בשר שעברו ג' ימים אף בהודח שאין לו עבור בשר, ודאי יש לתלות בהרבה דברים שטוב לפנינו לומר עתה האמת, אבל כשיודמן שאין לו צורך להגיד האמת אפשר שישקר כגון שיחסר לו בשר כשר יתן להלוקחים בשר נבלה בידעו שיסמכו עליו ולא יחקרו אחריו, וכבר ידוע הרבה מעשים באנשים שהחזיקום לנאמנים ולבסוף נודע שמכרו בשר נבלה.

ולבד זה הא חזקה לומר על מי שאינו משקר מצד טבעו בלא יראה מהשי"ת שגם עתה לא משקר ודאי לא שייך כי הרבה פעמים משנה האדם את טבעו בעצמו ובהשפעת אחרים ומצד תאות אחרות, ורק בסתם ישראל שיש לו חזקת צדקות הוא חזקה שאף נגד תאות אחרות לא יעבור איסורין, ואף בחשוד לעבור על איסור קל נשאר בחזקתו לדבר חמור שלא יעבור מצד יראת ה' ולהש"ך אליבא דהמחבר לא יעבור גם מצד יראת הבריות, (ולא ידוע לי מנא לו להש"ך לפרש כן בכוונת המחבר דהא יותר נראה

הפשוטה הוא יותר מתחום ומעידות שהוחזקו לילך עד כאן דאמרינן דמסתמא היה זה ע"י אדם שיודע אופני המדידה עיין בבאור הלכה סוף סימן שצ"ט. דבלא איתחזק איסורא הא נאמנת אף שאין בידה דספירת שבעה נקיים אין בידה ונאמנת עיין במהרש"א גיטין שם על התוד"ה ע"א שכתב דלאו בידו ולא איתחזק איסורא נמי ילפינן מנדה וכן מוכרח לפרש שם בתוס' וכן הוא ברשב"א עיי"ש. וכן משמע בש"ך יו"ד סימן קכ"ז ס"ק כ"ט. ולכן מוכרחין לומר דבתחומין הוא כעין איתחזק איסורא אבל כיון שלא הוי איתחזק גמור דרק מצד הספק נמנעו מלילך נאמן ע"א שהוא איש והחמירו בכוה באשה בדבר שהוא מדאורייתא והוצרכו לומר משום שתחומין דרבנן. ולולא דמסתפינא הייתי מפרש דקאי על הרישא שאירי במדדו עתה והוא חוץ לתחום לפי מדתם והעבד והשפחה מעידין שהוחזקו לילך גם בכאן נאמנין נגד המדידה ועל זה מסיק שלא אמרו חכמים להחמיר אלא להקל משום שתחומין דרבנן ואף על אנשים הוצרך לזה שהוא דרבנן דבדאורייתא היה לחומרא כיון שהוא נגד המדידה ולא היינו תולין בטעות ולרבותא נקט שגם עבד ושפחה נאמנים אף נגד המדידה אך התוס' שהקשו מכאן מהא שנאמנות נשים באיסורין מפרשי שלא קאי ארישא וכן משמע קצת ברמב"ם סוף פכ"ח משבת ומש"ע סוף סימן שצ"ט שנקטו זה בהלכה אחרת משמע שהוא דין בפני עצמו ואף בלא מדדו עתה הוצרכו לזה שהא דרבנן. עכ"פ אף לתוס' שהיה חלוק בכוה בין איש לאשה הוא משום שהוא כעין איתחזק איסורא כדבארתי.

וא"כ בהשגחה על כשרות שבידה הוא שלא להניח להאכיל דברים האסורין. וגם לא איתחזק איסורא דאף אם ההשגחה היא אצל אחד שאינו נאמן לכשרות נמי אין להחשיב זה איתחזק איסורא ולכן אף אם נימא שלא נחשב זה כבידה משום שאפשר מצד אלמות של הבעלים האיני נאמן לא ישמעו לה. מ"מ כיון שלא איתחזק איסורא מאחר דהמסחר שלהם הוא רק בדברים כשרים שרוב דברים קונים ודאי דברים כשרים מצד מירתתי והחשש הוא שמא קונים גם דברים אסורים שעל זה ודאי לא איתחזק ויש להאמין לה אף שיתחשב שאינו בידה.

אבל המג"א בסימן תל"ז סק"ח כתב מתוס' עירובין דף ל"א דרק בבית שלהן נאמנים אבל השולח אותן לעשות דבר אין נאמנים ופליגי אתוס'

פסחים דסברי דמה שבידם נאמנים אפילו בדאורייתא כשאינו טורח גדול עיי"ש. ואף דלא נמצא בתוס' עירובין בנשים דאיירו שם לענין קטנים. וא"כ היה מסתבר שנשים מהימני להניח עירוב כמו שנאמנות לומר שמקום זה הוא בתוך התחום ולהניח עירוב היו אפשר מהימני אף אם היה דאורייתא משום טעם דבידה אף שהוא בשליחות מאזרים ורק בקטן שאמר שם שאינו נאמן לומר דממטי ליה אף שהוא בידו הוצרכו לומר דמה שנאמן קטן בבדיקה הוא בבית שלו. צריך לומר שסובר המג"א דכיון דבחד דינא נקט בפסחים בנאמנות דבדיקה נשים וקטנים לכן מאחר דלקטנים צריך לאוקמי דהוא דוקא בבית שלהן גם נשים הוא דוקא בבית שלהן. ונמצא להמג"א שגם אשה אינה נאמנת לומר שהניחה העירוב לתוס' עירובין וכמפורש במחצה"ש שמה שציין המג"א וכמ"ש סימן ת"ט סעיף ח'. הוא דאם שולח אשה וקטן שיניח לו עירוב לא סמכי עליהו. ובעצם תמוה מאד דלא הוזכר שם אלא שע"י חשו"ק לא סמכי עליהו. וצריך לומר דאין הכוונה ששם נאמר שאין סומכין על אשה דאפשר שהש"ע לא פסק כתוס' עירובין אלא שהמג"א סובר דלתוס' עירובין גם נשים יש להם הדין כמו לחש"ו שאיתא בסימן ת"ט שאין סומכין עליהו. אבל יקשה מ"ש מזה שנאמנות נשים לומר שמקום זה הוא בתוך התחום שזה מפורש במתני' ואיפסק בש"ע ס"ס שצ"ט. וצריך לדחוק דהנחת עירוב להתיר לו ד' אלפים הוא נגד חזקת איסורו לילך לשם וכל הנאמנות דע"א הוא משום דבידו ובאשה לא מועיל מה שבידה במעשה אחרים. אבל להעיד על מקום זה שהוא בתוך התחום שאינו נגד איתחזק גמור כדלעיל האמינו גם לאשה כיון שהוא דרבנן. וגם יש לומר דהעדות שהוא בתוך התחום נוגע גם לה שגם היא מותרת לילך כשתרצה והוי זה כעל בית שלה שנאמנת. עכ"פ להמג"א אליבא דתוס' עירובין הא אין להאמינה בשל אחרים אף בדרבנן וכ"ש בדאורייתא. אבל לבד שלדינא אין לחוש לזה דהא בש"ע לא פסק כן דרק בקטן איתא בס"ס שצ"ט שאינו נאמן וכן בטבילת כלים איתא בסימן ק"כ סעיף י"ד רק שקטן אינו נאמן כיון שהוא דאורייתא משמע דאשה נאמנת כתוס' פסחים וסתמא הוא אף על של אחרים וכן הוא מפורש בש"ך יו"ד סימן קכ"ז ס"ק כ"ט וכן משמע בהגר"א שם ס"ק ל"ב. הנה נראה דהכא גם לתוס' עירובין נאמנת דהא זה שבבית שלהן נאמנות כתבו התוס' שם משום דרמי עליהו ולכן אף בשל אחרים אם רמי עליהו הוי זה כמו בשלהן וא"כ כשפרנסתה מהשגחה הרי רמי זה

עלה שלא מטובה עושה זאת אלא מצד שנשכרה לזה נאמנת באופן שנאמנת בשלה. ולכן מעשים בכל יום בכל הדורות שהיו שוכרין נשים לבשל ולקנות בשר וכל מיני אוכלין והיו סומכין עליהן ולא היה קשה מזה על תוס' עירובין משום שכיון שנשכרו לזה הרי רמי זה עליהו שנאמנות כמו בשלהן ממש. ועיין בגיטין דף ז' שרחב"ג סמך על עבדיו ועבדים לא עדיפי מנשים דגם על עבדים אמר בפסחים משום שהוא דרבנן כמו שאמר על נשים וכן בדף ס"ז בעבדי דריש גלותא שלא רצה ר' ששת לאכול רק משום דידע דהיו חשודין דהיו לא מעלו עיי"ש.

נמצא שמצד נאמנות אין שום חשש שאם אך היא מוחזקת לאשה כשרה וליודעת ומבינה איך ומה להשגיח יש לסמוך עליה. אבל יש לדון בזה מצד אחר, דהנה הרמב"ם בפ"א ממלכים ה"ה כתב וכן כל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש, ואף שלא ידוע לי בעניי מקום לדבריו דבספרי שציין הכ"מ והרדב"ז ומ"ע לא הוזכר אלא מלך ולא מלכה אבל דין כל משימות שלא יהיו נשים לא הוזכר שם, וצריך לומר דהוא סברת עצמו כמו שדרשינן לכל משימות שלא יהיו אלא מקרב אחיך ביבמות דף מ"ה, דרשינן נמי כל הדינים שבפרשה שנאמר על מלך גם לכל משימות שהוא גם לזה שנאמר בספרי מלך ולא מלכה שה"ה לכל משימות שלא ממנים אשה. והשגחה על כשרות מסתבר שהוא מינוי וראיה לזה מקידושין דף ע"ו שאיתא במערבא אפילו ריש כורי לא מוקמי מיניהו ופרש"י ממונה על המדות, והוא ממש כמו השגחה על הכשרות דמה לנו כשרות המשקלות והמדות לכשרות איסורי מאכלות, והטעם הוא שהחלוק בין להחשיבו לפועל ובין להחשיבו לממונה שהוא שררה אינו מצד חשיבות המלאכה, אלא דאם נשכר לעשות רצון המשכירו הוא פועל אף שהיא מלאכה חשובה ואם נשכר לעשות נגד רצון בעה"ב כהשגחה על המשקלות ומדות שבעה"ב היה אפשר רוצה שיכשיר לו גם משקל ומדה החסרים והוא ממונה לפוסלם וליקחם מבעה"ב הוא שררה על בעה"ב שבעה"ב מחוייב לעשות כמו שהמשיגה אומר. וכן הוא ממש ממונה להשגיח על הכשרות שמלאכתו הוא לעשות אף נגד רצון בעה"ב שלא להניח לבעה"ב שיקנה דברים אסורים וא"כ להרמב"ם אין למנות ע"ז אשה, אבל משמע לי שלא כו"ע סברי כן דהחינוך כתב דין ולא אשה רק במלך ולא מלכה ובדין ירושה נקט שגם בכל מינויים אלמא דדין ולא אשה אינו בשאר משימות והטעם דמקרב אחיך קאי על כל משימות

שהוא מרבויה דתשים כמו שקאי על מלך כדמשמע מפרש"י אבל דרשא ולא מלכה שנאמר רק במלך מנא להו שיהיה גם בכל משימות כן, וכ"ש לתוס' סוטה דף מ"א שגם לענין מקרב אחיך יש חלוק בין מלך לשאר משימות שאין למילף מדין מלך ודין שאר משימות אינו מצד שיש לו כל דיני המלך אלא משום דסמך משימות למקרב אחיך ש"מ דבעינן בהו מקרב אחיך קצת כגון אמו מישראל ומלך חזר ושנה עליו מקרב אחיך תשים עליך מלך דקפיד שיהיה אביו ואמו מישראל ע"ש א"כ ודאי שאין למילף פסול אשה שנאמר רק במלך לומר שגם בכל משימות תפסל אשה ולכן משמע שהתוס' סוטה ודאי פליגי על הרמב"ם וכן משמע שיפלוג רש"י ור"ן קידושין כדכתבתי ממשמעות פירושם, וכן משמע שלא כל דבר ילפינן מדין מלך דהרי לענין דין ירושה הוצרך לדרשא אחרת הוא ובניו בקרב ישראל כל שהם בקרב ישראל בנו עומד תחתיו בספרי שם וא"כ צ"ע שיטת הרמב"ם ולכן לצורך גדול בשביל חיות האלמנה ובניה היתומים יש לסמוך על החולקים על הרמב"ם ולמנותה תחת בעלה להשגחה.

אבל נראה שלמה שבארתי שזה שהשגחה נחשב מינוי הוא משום דעבודתו הוא נגד רצון בעה"ב יש עצה לקיים גם שיטת הרמב"ם. שהיא תהיה שכורה מהרב שרק הרב יהיה בעלים שלה ובעה"ב ישלם השכר עבור ההשגחה להרב, שאז אין לה דין שררה ומינוי שלהרב צריכה לשמוע לעשות כפי שיאמר לה איך להשגיח ומה הוא דבר האסור כי הלא עיקר האחריות שהקונים סומכים הוא על הרב ונחשבת היא רק כעושה מלאכת הרב בדברים שיכולה לעשות שנחשבת לגבי הרב רק כפועל בעלמא שאפשר לו גם להעמיד אשה כיון שהיא נאמנת כלעיל ואף שהא דריש כורי וריש גרגותא נאמר סתם שלא מוקמו מיניהו שהוא אף שמשלמין שכירותו מהב"ד ומהעיר ולא מבעלי החנויות ובעל הגרגותא הוא משום דשם אין זה מלאכת הב"ד אלא שביחוד ממנים על זה הדבר בפני עצמו וכן הוא אם יהיה מינוי השגחה מהעיר נמי היה נחשב. מינוי אף אם התשלומין יהיה מקופת העיר אבל במדינתנו עיקר ההשגחה הוא על הרב שעליו הוא כל מעשה השגחה לכן אם גם הוא ישלם השכירות הוא רק פועל של הרב ולא ממונה בשררות השגחה כדבארתי.

ובדבר איש ואשה שזה שתי שנים שעשו דיווארס בחוקי המדינה ולא נתגרשו בגט פטורין ועתה נעשה

מקפידא ח"ו על שום אדם וכ"ש על ת"ח. ולכן אכתוב רק לעצם הענין.

הנה מש"כ כתר"ה שמצד תשובתי בזה שהקשתי על הרמב"ם שפוסל נשים אף לכל משימות שלא ידוע לי בעניי מקור לדבריו, וגם שמשמע לי שלא כו"ע סברי כן יוצא מכשול שימנו נשים לפרעודענט במדינת ישראל, אין אנו אחראין להנהגת המלכות דשם שהיא בעוה"ר אצל כופרים ומומרים ואין מתחשבים עם דעותינו כלום ואף אם כו"ע יסברו כהרמב"ם וגם היה מפורש בגמ' ואף בתורה שבכתב לא היו מתחשבים מזה כמו שלא מתחשבים עם כל איסורי התורה החמורים ביותר והמפורשים בגמ' ובקראי וממילא אין שום מכשול מזה. ולשמא ימנו אשה להבתי כנסיות שבמדינתנו אמעריקא נמי לא שייך שיוצא מזה מכשול, דהבתי כנסיות והמוסדות שמתנהגים ע"פ דרך התורה לא יעשו בלא הוראת רב מובהק וממילא סגי לזה גם שיטת הרמב"ם שלא למנות אשה, ולא לו שסרו מדרך התורה הרי גם אם הוא איסור ברור ומפורש שבתורה לא ישגיחו ע"ז ואין אנו אחראין עליהם. וממילא נמצא שליכא שום מכשול ח"ו מברור ההלכה שכתבתי שלא כו"ע מודו להרמב"ם וטעות הוא ביד אלו שערערו לומר שהוא מכשול.

ובכלל הרי מינוי כופרים ורשעים ודאי אינו כדין התורה כמפורש ברמב"ם פ"א ממלכים ה"ז וכל מי שאין בו יראת שמים אע"פ שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למינוי מן המינויין שבישראל ואף דוד לא זכה אלא לכשרים עיי"ש וכ"ש שכופרים ורשעים אין ממנים לשום מינוי ובוזה כו"ע מודו ומפורש זה גם בחינוך במצוה תצ"ז תצ"ח ואין שייך לחלוק ע"ז דעיקר תכלית מינוי מלך הוא רק לחזק התורה והמצות כדאייתא בספ"ד ממלכים וכן כל המינויין בישראל ודין זה חמור ממינוי אשה כשרה דבאשה מסתפק המנ"ח שמא ע"י ירושה אפשר גם מלכה עיי"ש ובמינוי כופרים ורשעים ומי שאין בו יראת שמים אף כשליכא בן אחר אין ממנין אותו לא למלך ולא לכל מינויין וליכא שום ספק בזה, וזה אין מחזיקין אותן המערערים למכשול ומה שמבררין הדין דאשה כשרה חושבין למכשול וברור שאם יודמן באיזה מקום שרוצים למנות לאיזה מינוי רק או איש שהוא כופר ובעל עברות או אשה כשרה וא"א לפעול שלא ימנו שום אחד מהן אלא איש כשר, שודאי צריך לסייע שימנו את האשה הכשרה ולא את האיש הכופר והרשע. ולכן רק דברי הבל

שלום ביניהם שמוכרחין מצד דיני המדינה לעשות נישואין להחשיבים איש ואשתו בדיני המדינה ומחמת שהוא גנאי להם שילכו אצל שופט העיר שיעשה נישואין כמנהג האינם שומרי דת רוצים שכתר"ה יעשה נישואין ביניהם בקידושין וחופה אף שאין שייך לברך דהא הם איש ואשתו בדיני התורה והוא רק מעשה הבל בעלמא אומרים שיעשה קידושין וחופה בלא ברכות, הנכון לע"ד שלא יעשה מעשה קידושין וחופה כלל כדי שלא יאמרו שגם בדיני ישראל תופסים הדיווארס של המדינה לגט כי במדינה הזאת שרבים הם שאין יודעין כלל מדיני התורה יש לחוש שימצאו הרבה שיטעו בזה ולכן אין כדאי לעשות שום מעשה שיראה שנישאו עתה מחדש, אלא יכול כתר"ה למלאות הלייסענס ולחתום שם עדים ולא שייך לחוש לשיקרא כי עשיית השלום ביניהם יש לקרא כמו נישואין מחדש כיון שלמעשה היו כמגורשין אף שלדינא לא היו מגורשין שייך לקרא לזה שנשאה מחדש בשם נישואין שניים שהרי למעשה נושאה עתה מחדש לביתו כמו בתחלת נישואין ואין בזה שום שקר. וזה ראוי לעשות כדי שלא יצא לעז עליהם שנישאו אצל שופט שלא כדיני ישראל ויהיו גם כאלו שיחשבו שהוא נישואין ראשונים שלהם.

הנני ידידו ומברכו בחג כשר ושמח.

משה פיינשטיין

סימן מה

עוד בענין אשה להתמנות דהשגחה

מע"כ ידידי הרב הגאון מוהר"ר מאיר אסמעל שליט"א עורך ירחון המאור.

הנה מה שמתנצל כתר"ה מה שהוא סובר דלא כדברי איני יודע למה הוא צריך להתנצלות הא ודאי שכל אחד צריך לברר האמת לפי דעתו בין לקולא בין לחומרא אף כשהוא תלמיד נגד סברת רבו וכ"ש לאחרים שאינם תלמידיו. ועיין בספרי אגרות משה חאו"ח סימן ק"ט שהארכתי בזה קצת. ואם כוננתו להתנצל במה שאולי בלשונו הטיח דברים כנגדי הנה ידוע לכל המכירים אותי שב"ה אני רחוק

אשה לכל משימות וע"ז מתורץ דקבלוה עליהם דכל מינוי הוא בקבלה ורצון שאסור אלא צריך לומר דסובר הרשב"א דאשה כשרה לכל מינוין ורק למלכות פסולה. ואף אם נדחוק לפרש ברשב"א דבכל פעם קבלו בע"ד אותה עליהם לדין זה שאין בזה ענין מינוי וליכא ראייה מרשב"א מ"מ מתוס' הוא ראייה ברורה מג' מקומות אלו שסברי דאשה כשרה לכל משימות לבד ממלכות ומסתבר שגם הרשב"א סובר כן. ועיין ברא"ש ר"פ שבועת העדות שכתב נמי בתירוצו ב' דמשום הנבואה קבלוה עליהם כתוס' בג' המקומות וא"כ סובר ג"כ דכשרה לכל משימות לבד ממלכות. והר"ן שבועות הוא ממש כדברי הרשב"א וא"כ מסתבר שגם הוא סובר כן אך שליכא ראייה ברורה מהר"ן כמו שכתבתי להרשב"א אבל להיפוך שפסולה לשאר משימות ודאי ליכא ראייה מהר"ן ורשב"א.

אך בריטב"א איתא וה"ה לשאר משימות אף שלא מובן לאיזה צורך הוצרך לזה דהא דבריה התנהגו בה ככל השופטים שהם בדין מלך ויש לו הקושיא בלא זה אך אולי סובר הריטב"א דשופטים לא היה להם דין מלך אבל הוא דוחק גדול דמסתבר דכל השופטים היה להם דין מלך כיהושע שמפורש בקרא שהיה בדין מלך למורד במלכות וכן היה ודאי לכל השופטים ואף שהיה חסר להם דין מלך לכל דיני מלך מ"מ לגבי אשה שפסולה למלכות יש להיות להם דין מלך כמו שהיה להם דין מלך לחיוב מיתה למורד בהן ולקדש מקום משכן דשילה וכדומה ואולי לרוחא דמלתא כתב זה הריטב"א להקשות אף אם נימא שלא היה להם דין מלך לזה כיון שסובר כהרמב"ם. עכ"פ הריטב"א סובר כהרמב"ם אבל הרמב"ן והרא"ש והתוס' פליגי ומסתבר שגם הרשב"א והר"ן פליגי על הרמב"ם כדלעיל.

ומש"כ כתר"ה דכיון דכתיב איש הרי הוא מיעוט לאשה לא נכון כלל דהאיש שנכתב בפרשת מלכים לא נכתב בהמינוי להקים איש מלך אלא בפסול נכרי ובוזה אם נלך בתר המשמעות היה להיפוך שבאשה הוא עוד קולא שאשה אפילו נכריה וזה א"א דהא דרשינן מלך ולא מלכה לכן אין במשמעות זה כלום ואין לדרוש מזה למעט אשה והמיעוט לאשה ממלכות הוא מקרא דמלך ולא מלכה כדאיתא בספרי, ומה שהביא כתר"ה מפסיקתא זוטרתא שדריש מאיש ולא אשה הוא תמוה דהוא נגד הספרי ולכן משמע שאיזה ט"ס נפל שם. ולא מובן מש"כ כתר"ה דבעל הפסיקתא היה עוד קודם הרמב"ם מה

הם ולא מיראת שמים דברו זה ופלא על כתר"ה שחשש לדבריהם ובא מחמת זה בהדפסת דבריו לשם שמים להסיר מכשול ואין בזה אף נדנוד של מכשול ובשביל זה לא היה לו להוציא אף פרוטה אחת.

עוד נראה ברור שמחוייבין לברר הדין אף אם יש לחוש ליציאת איזה מכשול לאיזה טועים ושוטים כמפורש בב"ב דף פ"ט על הא דאריב"ז אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר איבעיא להו אמרה או לא אמרה ופשיט ר' שמאל ב"ר יצחק אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם וברור הדין אף לקולא הוא חיוב גדול מלמוד התורה שזה עצמו הוא הלך טוב לצדיקים. אבל האמת שאין בזה שום מכשול כדכתבתי.

ועתה נעיין בהענין ממש מה שהביא כתר"ה מרמב"ן ורשב"א ריש שבועת העדות דג"כ סברי כהרמב"ם שלכל משימות פסולות נשים לא נזכר זה בדבריהן אלא דהוקשה להו על דבריה שהיתה מתנהגת כדין מלכה שכל השופטים היה להם דין מלך והקושיא ואע"ג דאמרינן בספרי לא קאי על מה שהיתה דנה דלישב בדין לא הוי כלל באיסור דמינוי אלא כשנתמנה להיות משופטי העיר אך הוא מדין אחר שאשה פסולה לדון כשם שפסולה להעיד וע"ז תירץ הרמב"ן דלא דנה כלל ושפטה את ישראל פירושו שהנהיגה את ישראל שעל פיה ובעצתה היו נוהגין וע"ז כדין מלכה, והקשה ע"ז קושיא אחרת דא"כ פסולה מהא דספרי מלך ולא מלכה ותירץ שלא מינוה למלכה אלא ששמעו לדבריה כמו למלכה. ואח"כ תירץ על הקושיא דפסולה לדון א"נ מקבלין היו דבריה ברצונם היינו שלא בכפיה והפסול לדון אינו עצם הפס"ד אלא הכפיה. וא"כ איתא ברמב"ן הדרשא דספרי רק על מלך ולא מלכה ולא נזכר שאר משימות. וממש כן הוא ברשב"א, אך בתירוצו שני יש חלוק שהוא תירץ שהיו מקבלין אותה כדרך שאדם מקבל אחד מן הקרובים שהוא אף לכפיה. ומזה ראייה קצת שלשאר משימות כשרה אשה דהא משמע שלא בכל פעם היו צריכים לקבלה להרשב"א אלא כוונתו כמו שכתבו התוס' בשבועות דף כ"ט ובגיטין דף פ"ח ובב"ק דף ט"ו שקבלו אותה עליהם משום שכינה והוסיף הרשב"א באור דאף שהיתה נביאה מ"מ לא נתכשרה בזה אלא בשביל זה קבלוה וההכשר הוא כמו שיכולין לקבל פסולין, וא"כ יקשה דנהי שמתורץ הא דפסולה לדון מ"מ הא כיון שקבלוה עליהם לקביעות יש לאסור מאיסור פסול

הוא רק דברי עצמן כמו ברמב"ן וצריך להגיה שם באופן שלא קאי על רש"י וצ"ע איך להגיה בכל אופן ל"ק כלום על מה שכתבתי בשיטת רש"י בגירסתנו שכן גרסי התוס' מרשב"א וריטב"א לגירסתם. ומה שמשמע מלשון כתר"ה שמה שפי' הר"י בתוס' הוא פירוש דעת רש"י ושכן איתא במאירי הוא מתרץ גם הא דרשב"א וריטב"א אף אם גרסי בגירסתנו דפי' הר"י לא שייך כלל לפירוש הרשב"א והריטב"א אך זה אפשר שיסבור כהר"י כדאיתא במאירי וטעם דזילא מלתא שכתב אולי הוא רק טעם על דין התורה שמלך עדיף.

אבל מה שמסיק כתר"ה דלהרשב"א והריטב"א אי לאו דכתב דין שאר משימות שחלוקין ממלך היו כדין מלך וסובר כתר"ה שהוא משום דהן ממש כמלך לא נכון כלל דודאי אילו כתב הפסולין רק במלך לא היו יכולין למילף שאר משימות ורק אחרי שכתוב בקרא תרוייהו מלך ושאר משימות אם לא היה נכתב על מלך דין אחר היו שוין משום דהקראי היו קיימי על תרוייהו ולכן הוצרך לכתוב עוד קרא לפסול במלך יותר מבשאר משימות. וא"כ מיעוט דלא מלכה שנאמר במלך לא אפשר למילף מזה שאר משימות.

והק"ו שאמר כתר"ה מעצמו מפסול מלכה לפסול גם לשאר משימות אינו כלום ואין לזה לא טעם ולא ריח והסברות אדרבה להיפוך אבל מה שייך לדון בסברות בעלמא שלא זהו דרך חכמי התורה.

סוף דבר אף שיש הרבה ראשונים הסוברים כהרמב"ם אבל רש"י ותוס' והרא"ש והר"ן ורמב"ן פליגי ומסתבר שכן סובר גם הרשב"א ובדאי למעשה יש להחמיר כשיטת הרמב"ם ודעמיה כיון דפלוגתא דרבוותא הוא. ובדאי הוא רק באופן שליכא איסור יחוד וכדומה והשגחה שנשאלתי הרי עיקר העסק הוא עם נשים ולא שייך כלל נידון ענין יחוד. ולכן לצורך גדול בשביל חיות האלמנה ובניה היה שייך לסמוך על החולקים על הרמב"ם כבכל פלוגתא דרבוותא אבל מצאתי עצה לקיים גם שיטת הרמב"ם וממילא מוכרחין לעשות כהעצה שהרי ממילא ליכא צורך לסמוך על החולקים.

והקדמת כתר"ה שחשב הרבה דברים שהם מקובלים שלכן לא הוצרכו חז"ל לאומרן הנה ליכא שום דבר שלא אמרו חז"ל אף המקובלין בלא שום חולק דהם מה שחשב הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה נאמרו בגמ' וגם פלפלו ע"ז ודבר שלא אמרו

בזה וכי בשביל זה אין יכולין הראשונים כתוס' ורמב"ן וכדומה למיפלג עליו, והם רק דברים יתרים בעלמא והי"ל לכתר"ה רק לומר שאיכא עוד מ"ד דסובר כהרמב"ם. וכי אני לא ידעתי שיש הרבה הסוברים כהרמב"ם דאני כתבתי רק שמשמע לי שלא כו"ע סברי כן וזה אמת ולא הרויח כתר"ה כלום בזה שהביא שיש עוד מרבתינו הראשונים שסברי כהרמב"ם.

ומש"כ לדחות ראייתי שהחינוך אינו סובר כהרמב"ם מדנקט דין ולא אשה רק במלך ולא מלכה ובדין ירושה נקט שגם בכל מינויים מהא דהשמיט החינוך מה שאין מעמידין מלך מגרים, לפלא שלא ראה כתר"ה דין פסול גרים במקומו הראוי שהוא במצוה השניה תצ"ח הסמוך לזה דלא תוכל לתת עליך איש נכרי ומפורש גם שם שכמו כן לשאר המינויים פסולין גרים ונתגדלה הראיה ביותר ותחת אשר בא לדחות דברי עוד מבלי משים חיוק כתר"ה את דברי.

ומה שהאריך כתר"ה בשיטת רש"י באמו מישראל שלהרשב"א והריטב"א יבמות סובר רש"י מקרא דמלך שאני משאר משימות משום דמקרב אחיך קאי רק על מלך ואשר לא אחיך הוא קאי על שאר משימות ונתינות שפירושו לא אחיך כלל, לא ידוע לי כוונתו שיהיה שייך לכאן. ואם הוא רק להקשות עלי מה שכתבתי דמשמע מפרש"י דמקרב אחיך קאי על כל משימות שהן מרבויה דתשים כמו שקאי על מלך שאינו כהרשב"א והריטב"א. הרי אינה קושיא כלל דכן הא איתא בפרש"י בקידושין דף ע"ו וכן הוא בר"ן שם ומטעם זה מפרשי התוס' לפרש"י דגם למלך כשר מדינא מי שאמו מישראל ורק משום דזילא מלתא שהוא רק מדרבנן דלכן הקשו עליו ביבמות ובסוטה, וגם הר"י בתוס' סוטה סובר דמקרב אחיך קאי על כל משימות מדסמך משימות למקרב אחיך ובמלך סובר שמדאורייתא פסול מי שאמו מישראל מדחור ושנה עליו מקרב אחיך תשים מלך ולא שייך להקשות מרשב"א וריטב"א שסוברין דגם לפרש"י פסול מדאורייתא למלך ויש חלוק בין שאר משימות מצד דרשא אחרינא בהקראי שלא נזכר כלל ברש"י שלנו ואולי היה להם גירסא אחרת כדכתב כתר"ה אבל ברמב"ן הא מפורש שהגירסא ברש"י סוטה הוא כברש"י שלנו ומפרש ברש"י כדסברי התוס' לדידיה שהוא רק מדרבנן משום דזילא מלתא ורק הרמב"ן סובר שמלך שאני מדאורייתא מהקראי כדמפרשי הרשב"א והריטב"א ולכן אולי גם ברשב"א וריטב"א

המסתבר לא שייך לאסור לסברת החכ"צ שגם בכל איסורין סובר שכלה כל הטעם, ויקשה איך אוסר בזה החכ"צ. ולכן צריך לומר דהאיסור שאחר יב"ח להחכ"צ הוא איסור אחר שקיל מהאיסור דאינו בן יומו תוך יב"ח, אף שבתריוויהו הוא רק איסור לכתחלה להשתמש בהכלי דהאכל שנתבשל בהקדרה מותר אף בתוך יב"ח כשהוא אינו בן יומו, אך צריך באור חלוק שני האיסורים.

ונראה לומר שבתוך יב"ח גזרו לכתחלה מדין איסור אכילה מאחר שיש שם טעם האיסור אף שהוא פגום, ואחר יב"ח שכבר כלה הטעם לא שייך לאסור אף לכתחלה מדין איסור אכילה, אלא הוא איסור בעלמא להשתמש בכלים אלו כדי שלא יבא לטעות להשתמש אף בתוך יב"ח שלא ידע לחלק, שזה שייך לאסור. כדמצינו במג"א סימן תק"ט ס"ק י"א בטעם שנוהגין איסור להגעיל כלי חלב לאכול בו בשר או איפכא ואף ע"י ליבון אוסרין מהטעם שכתב בשם הר' בנימין מפוזנא ששמע ממהר"ם יפה שאם יעשה כן לעולם לא יהיה לו רק כלי אחד ויגעילו כל פעם שישתמש בו וזה אסור דלמא אתי למטעי כדאייתא בחולין דף ח', וכוונתו על הא דמצריך ר' יהודה אמר רב שני סכינים לטבח אחד לבשר ואחד לחלבים משום שמא ישתמש אחר חלבים לחתוך בו בשר בלא קנוח, הרי חזינן דשייך לאסור אף שאין שום איסור בהכלי דאחר הגעלה וליבון הא ליכא שום בליעה, בשביל חשש שיבא למטעי.

אבל א"כ חזינן מלשון הגמ' דאינו איסור ממש דהא לא אר"י אמר רב בלשון איסור דסכין שמחתך בו חלבים אסור לחתוך בו בשר אף ע"י נקות, אלא אמר בלשון צריך שלשון זה משמע שלא אסרו ממש דבר זה אלא שהצריכוהו לכתחלה שיהיו לו שני סכינים ולא יסמוך על עצמו שיקנח אחר חתיכת החלבים, שלכן משמע שאם נאבד סכיניו שמחתך בו בשר ובא לשאול אם יכול לקנח סכיניו דחלבים ולחתוך בו בשר שמוכרח ליתן להקונים שיהיה מותר, וכמעט שהוא מוכרח שהא לא מצינו שאסרו לסכין שהיה מיוחד אצל טבח לחלבים שיהיה אסור להכשירו שיהיה מעתה סכין כשר, וכמו שמותר לאחרים אין שייך שיהיה אסור לדידיה, ואחר שיהיה כשר לא שייך שיאסרו מלחתוך בו חלבים ולאוסרו. הרי נמצא בהכרח שלא אסרו ממש אלא שאסרו את הטבח מלסמוך על זהירותו וזריזותו לקנח אחר חתיכת החלבים, שלכן בהזדמנות בשעת הדחק יהיה מותר. וא"כ גם בכלי איסור אחר יב"ח להחכ"צ שאין שם

ומצינו שנוהגין הם מנהגים טובים שהנהיגו אח"כ בכל דור ודור של הגאונים וגם מנהגים אלו הוזכרו בחבורי הראשונים. והדברים שהזכיר כתר"ה כסדר הנענועים דלולב וסדר התפלות יש בזה חלוקי מנהגים כידוע ואיך חשב זה כתר"ה לדברים מקובלים בכל בית ישראל באותו דרך ומצב. וצבע הטלית של מצוה ודאי אין לחשוב. גם לשון כתר"ה שאשה לאו בת מצוה הוא לשון מוטעה דאשה חייבת בכל הלאוין חוץ מג' וברוב העשין וכוונת הגמ' ב"ק דאינה כאיש וכתר"ה לא דק בלשונו.

והנני ידידו מוקירו.

משה פיינשטיין

סימן מו

בענין כלים יקרים מפארצעליין שלא נשתמשו בהם יב"ח אם יש מקום להתיר בהפ"מ וצורך גדול

כ"ב מנ"א תשכ"ו.

מע"כ ידידי הנכבד מוהר"ר שמואל וועלער שליט"א רב בפארט וויין.

בדבר המשפחה שהשפיע כתר"ה עליה שיאכלו כשר, ויש להם כלים יקרים מפארצעלאיין שלא שמשו בהם משך שנה והוא הפסד גדול, הנה מצד הפ"מ ויותר מזה בשביל תקנת השבים שמצינו שכמה דברים הקלו חכמים עיינתי ונראה לע"ד שיש להקל להתיר בהגעלה ג' פעמים.

דהנה החכ"צ הא סובר דאחר יב"ב חדש ליכא טעם כלל כמו בכלי יין, ומטעם זה מתיר בפסח אף בבשלו דבר חריף בכלי חמץ שעברו יב"ח, ורק בכלי איסור אוסר כדי שלא יתירו להשתמש לכתחלה באינו בן יומו אף שלא עברו יב"ח כדהובא בפ"ת סימן קכ"ב סק"ג עיי"ש, ולכאורה הוא כעין גזירה לגזירה שתמזה קצת, וגם לטעם הנ"ב במה שלא גזרו בכלי היין אחרי יב"ח אטו תוך יב"ח משום דכיון דכלה כל הלחלוחית דומה להגעלה ולא שייך לגזור אלא כשיש עדיין טעם האיסור אלא שנפגם הובא בגליון סה"ש"א סוף סימן קל"ה, והוא טעם